

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT
410.0
16.11.10
Saksnr: 201003502-55

Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Ders referanse
201003502

Vår referanse
2010/02277-5 008

Dato
15.11.2010

Høring - forslag til revidert forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverminstusjon

Politidirektoratet viser til høringsbrev av 17. august 2010 vedlagt høringsnotat angående revidering av forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverminstusjon.

Høringsbrevet har vært forelagt samtlige politidistrikter. Politimesteren i Agder har avgitt høringsuttalelse til direktoratet. Det vil bli referert fra denne i det følgende. Uttalelsen følger vedlagt og vi viser til den i sin helhet. Politimesteren i Troms uttaler i brev til direktoratet at distriktet ikke har særskilte merknader til forslagene.

Politidirektoratet vil innledningsvis bemerke at når barn og ungdom plasseres i institusjon må fokus rettes mot å bygge opp barnets/ungdommens selvfølelse, evnen til empati og til å mestre utfordringer samt å kunne tilpasse seg omgivelsene. Ved å bygge på ungdommens sterke sider og gi positiv respons og veiledning, vil grunnmuren for positiv utvikling, mestring og tillit gradvis bygges opp. Ungdommens evne til stå på egne ben etter oppholdet i institusjonen vil med dette styrkes. Dette må imidlertid balanseres ved hjelp av trygge omsorgspersoner som med autoritet vet å sette grenser når dette kreves.

Høringsnotatet legger etter direktoratets mening for lite vekt på å gi klare føringer for opptreden i gitte situasjoner. Det gis i stor grad rom for tolkninger og vurderinger. Dette kan skape rom for ulik praksis og mangel på grensesetting. Som eksempel nevnes høringsnotatets side 15: "Dersom en ungdom gjentatte ganger begår kriminelle handlinger under institusjonsoppholdet eller kommer riset hjem, er dette et moment som taler for at det kan treffes et vedtak om å nekte ungdommen å gå utenfor institusjonen." Det må etter vår mening betraktes som omsorgsvikt, dersom omsorgspersoner ikke intervensjoner før etter gjentatte ganger.

Direktoratet vil innledningsvis også knytte noen kommentarer til kunnskapsbasert ledelse og systematisering. Det er flere steder i høringsnotatet påpekt at tvangshjemlene som dekker aktuelle områder finnes, men at det er behov for å tydeliggjøre hvilken adgang til bruk av tvang som allerede eksisterer. Den skjønsmessige vurderingen som alltid må ligge til grunn, bidrar selvsagt til at det sjelden vil foreligge fasitsvar med tanke på behandling. Det vil likevel være viktig for ungdommene som er plassert på barneverminstusjonen, og

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

omsorgspersonene som er satt til ivareta den enkelte, at det foreligger et reaksjonsmønster som er forutsigbart.

Politidirektoratet har i møte med BUFDIR vist til politiets gode erfaringer med bruk av dreiebøker. BUFDIR har fattet interesse for dette virkemiddelet, som et ledd i kompetanseutvikling og faglig støtte. Dreiebøkene kan som oppslagsverk angi reaksjonsmåte og hjemmelsgrunnlag for den reaksjonsform som velges. Kombinert med et godt internt regelverk, vil dette bidra til økt faglig trygghet for de ansatte. I neste omgang borger dette for enhetlig og forutsigbar opptreden, som er en viktig forutsetning for å skape gode og trygge rammer for positive oppvekstvilkår, forvaltet av trygge omsorgspersoner.

BUFDIR antyder også en differensiering av institusjoner, som er tilpasset plasseringsgrunnlaget for den enkelte ungdom. Dette aktualiserer ytterligere tanken med å utvikle dreiebøker. Dreiebøker som tilpasses de forskjellige barneverninstitusjoner, synes således naturlig.

Politimesteren i Agder viser innledningsvis til at politidistriktet i det alt vesentlige er enig i de forbedringer og presiseringer som det er lagt opp til i høringsnotatet.

Politimesteren skriver videre:

”Ut fra erfaringene så langt i Agder politidistrikt er det åpenbart et behov for å tydeliggjøre overfor barnevernstjenesten adgangen til bruk av tvang overfor barn med omfattende adferdsproblemer og rusproblemer. Det synes som både ledere og ansatte i barnevernstjenesten og i Bufetat har oppfattet det som noe uklart hvilke hjemler de har for bruk av tvang overfor barn i institusjon. I denne sammenheng kan det nevnes at vi spesielt det siste året har en opplevd en meget negativ utvikling med daglige rømminger fra en rekke institusjoner hvor de mindreårige har søkt sammen og begått gjentatt og meget alvorlig kriminalitet. Pr. 1 halvår i år har vi f.eks ved Kristiansand politistasjon registrert 257 savnetmeldinger av barn. Videre har det vært en markant økning i kriminaliteten i aldersgruppen 15-17 år bla. innenfor vold, grove tyverier, grove ran og aggressiv og hensynsløs trafikkadferd. I så måte har politiet erfart at barnevernstjenesten ikke har fungert i forhold til å beskytte disse barna og samfunnet for øvrig. Terskelen for å bruke tvang synes således å ha vært meget høy og det har tatt svært lang tid før barnevernstjenesten eller Bufetat har vært i stand til å finne løsninger for de mest aktive ungdommene, som har representert en betydelig fare både for dem selv og for andre.

Vi har ellers opplevd akuttinstitusjoner der det synes som behandlingsbehovet ikke vektlegges godt nok. Noen ungdommer synes å bli værende altfor lenge på akuttinstitusjon uten at man iverksetter et behandlingsopplegg så raskt som mulig, som for eksempel rusavvenning. Det bør fremkomme tydelig i forskriften at man vektlegger riktig behandling for barn plassert både på omsorgsparagraf og adferdsparagraf. Det kan synes som om behandling i første rekke skal gjelde for barn plassert på adferdsparagraf. Etter vårt syn, har barn plassert på omsorgsparagraf ofte opplevd alvorlig omsorgssvikt og kanskje overgrep i hjemmet. Det kan derfor haste med å komme i gang med riktig og god behandling. Ikke minst for å forebygge skader.

I dag opplever vi at noen barn som plasseres på omsorgsparagraf utvikler et rusproblem etter kort tid. Dette ofte på grunn av at de er i kontakt med andre ungdommer som har et rusproblem på institusjonen. Det kan virke som at det å endre plasseringshjemmel fra omsorgsparagraf til en adferdsparagraf kan ta tid. I den tiden dette vil kunne ta, har vi opplevd at ungdom på omsorgsparagraf har kommet skikkelig på "kjøret" og pådratt seg svært mange straffesaker for alvorlig kriminalitet. Forskriften bør åpne for at man i større grad kan bruke tvang i situasjoner overfor ungdom på omsorgsparagraf der det er åpenbart at dette er nødvendig for å forebygge at de utvikler en kriminell livsstil."

Politimesteren i Agder har også andre synspunkter som ikke direkte hører under bestemte punkter i høringsbrevet. Dette gjelder akutt plassering av ungdom med alvorlige rusproblemer, mulighet for ansatte i institusjoner for å forebygge kriminalitet og opplæring av ansatte.

Politimesteren skriver om disse forhold:

"Forskriften bør være tydelig på at ungdom med alvorlig rusproblem, som akutt plasseres, kommer inn i et avrusningsprogram med en gang. Det bør sees i sammenheng med muligheten for å bruke tvang og få ungdommen vekk på skjerming til et sted hvor han/hun har mulighet til roe seg ned. I dag opplever vi at ungdom med rusproblem som akutt plasseres, er på samme sted som ungdom med tilsvarende problem. Dette opplever vi medfører større fokus på å rømme for å skaffe nye rusmidler. Vi opplever at ansatte sliter med å komme i posisjon for å gi riktig hjelp. Slik vi erfarer det, så vil en ungdom ha behov for mer enn 1 uke for å få de rusabstinenser ut av kroppen. Forskriften bør således vektlegge viktigheten av å komme raskt i gang med gode og forutsigbare behandlingsprogrammer. Institusjonene bør trekke inn flere ulike fagfolk eks fra helsesektoren.

De ansatte bør videre gis større mulighet enn i dag til å forebygge kriminalitet og rusbruk blant beboerne. I konkrete saker har institusjoner skyldt på at de ikke kan skjerme en ungdom før vedkommende gjør noe galt igjen, selv om man vet at ungdommen kommer til å rømme og stjele ny bil så fort vedkommende får anledning. Dersom man vet at sjansen er stor for at ungdommen kommer til å begå destruktiv adferd ved å stjele bil og kjøre ruspåvirket, bør man kunne skjerme over lengre periode, og ikke vente til ungdommen begår et nytt lovbrudd. Vi mener også at det bør åpnes for at ansatte gis anledning til å ta med en ungdom på skjermet tur uten eget samtykket, dersom dette åpenbart er til det beste for behandlingsopplegget.

Forskriften bør videre gi mulighet til å kunne flytte ungdom akutt over til en annen Bufetat region, dersom man ser at behandlingen på stedet ikke hjelper og at ungdom rømmer og stadig oppsøker gamle venner for å begå ny kriminalitet.

Satsingen på opplæring av de ansatte i barnevernsinstitusjoner bør ut fra ovennevnte styrkes med tanke på hvilke restriksjoner det er mulig å sette inn og hvordan dette skal gjøres konkret (Gjerne en dreiebok for håndteringen av utagerende barn).

Det synes også å være et behov for å se på samarbeidet i hjelpeapparatet bla mellom barnevernet, barnevernsinstitusjonene og Bufetat for å få til en mer effektiv og helhetlig håndtering av det enkelte barn.”

ooo 0 ooo

Vi vil i fortsettelsen knytte kommentarer til noen av de punkter som er særskilt nevnt i høringsbrevet og følger innholdsfortegnelsen i dette.

Pkt 3.2.4 Grensedragningen mot vernet av den personlige integritet

Politimesteren i Agder viser i sin uttalelse til hvordan klær med symboler lett kan skape intern konflikt i en institusjon. Politimesteren skriver i 2. avsnitt på side 2:

”I høringsnotatet fremkommer det at klær med symboler og klær som gjenspeiler en bestemt type holdning/identitet må betraktes som individets rett til uttrykksfrihet. Det bør tas i betraktning at enkelte symboler kan skape intern konflikt og opprør på institusjonen. Eksempel at en ungdom kommer med nazistiske symboler på t-skjorta på en institusjon hvor det også er plassert minoritetsungdom. Da bør etter vår mening forskriften åpne for mer enn at beboeren rettledes og veiledes for å forebygge alvorlig konflikt.”

Pkt 3.4.2 Bevegelsesbegrensninger for adferdsplasserte

Politidirektoratet finner de anførte presiseringer velbegrunnede og støtter derfor forslaget på dette punkt.

Pkt 3.7 Bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler

Direktoratet er enig i at behovet for å tilpasse forskriftene til en mer tidsriktig tilnærming er naturlig. Det virker imidlertid som terskelen for å fatte begrensninger i bruken av elektroniske kommunikasjonsmidler ligger svært høyt. I den grad utviklingen går mot spesialtilpassede institusjoner, vil det være naturlig at retningslinjene varierer ut fra hvilke vurderinger som ligger til grunn for institusjonsplasseringen.

Rusavhengig ungdom som avtaler kjøp eller salg av rusmidler, eller ungdom med andre adferdsproblemer som avtaler kriminell aktivitet eller rømning, må kunne forvente reaksjoner. Dette handler om grensesetting og klare rammer. Det vil være uheldig om de som er oppnevnt til å være omsorgspersoner har begrensede muligheter til å intervensere i situasjoner som krever det.

Politimesteren i Agder slutter seg også til forslaget om å utvide bestemmelsen om begrensninger i retten til telefonkontakt og lignende til å gjelde alle elektroniske kommunikasjonsmidler. Det samme gjelder adgangen til å inndra kommunikasjonsmiddelet. Politiet viser til at det gjennomgående fremgår av saker som etterforskes at enkelte ungdommer i utstrakt grad har benyttet kommunikasjonsmidler ved planlegging av rømning.

Pkt 3.8 Kroppsvisitasjon

Endringene som ønskes inntatt i rettighetsforskriftenes § 12 om kroppsvisitasjon støttes. Rettsikkerheten synes godt ivaretatt ved at avgjørelsen treffes ved enkeltvedtak som protokollføres og forelegges tilsynsmyndigheten.

Pkt 3.10 Beslaglegging, tilintetgjøring og overlevering til politiet

Under dette punktet skriver departementet i høringsbrevet at "*(u)lowlige rusmidler, ulowlige gjenstander og ulowlige medikamenter skal overleveres til politiet.*" Dette er en viktig presisering. Når det gjelder tyvegods sies det videre: "*Institusjonen kan imidlertid også velge å levere tyvegods tilbake til sin rette eier. Dette kan typisk være aktuelt der tyeriet har skjedd på institusjonen.*" Selv om dette ivaretas gjennom enkeltvedtak og skal protokollføres og forelegges tilsynsmyndigheten, reiser det spørsmål om fornærmedes ønske i saken. Dersom fornærmede er over 16 år, og ønsker at saken skal anmeldes, bør dette ivaretas.

Pkt 3.11 Urinprøver - samtykke til frivillig urinprøvetaking

Tiltaket synes fornuftig ut fra den enkeltes behov for å beskytte seg mot psykisk press fra jevnaldrende når det gjelder rusmiddelbruk. En avtale om urinprøve kan støtte beboer i å si nei til stoff under henvisning til at dette vil bli oppdaget ved en urinprøve. Dette kan således i gitte situasjoner ha en forebyggende effekt. Beboer kan på denne måten også avkrefte mistanke om rusmisbruk overfor institusjonen og sine foreldre. Det kan dermed minske presset på å prøve stoff, og bidra til at rusproblemer i institusjonen forebygges.

Pkt 3.12 Rømming

Direktoratet støtter forslaget om å klargjøre at det er institusjonen - ikke barnevernet - som skal varsle politiet ved rømming. Institusjonen har normalt et nærmere forhold til den som rømmer, og vil således normalt i større grad kunne bidra med relevant informasjon.

Politimesteren i Agder skriver i tilknytning til rømming:

"Når det gjelder problemet med rømming er vi enig i at det snarest mulig bør utarbeides rutiner for institusjonenes og politiets oppfølging. Varslingene som foretas i dag er ofte muntlige og mangelfulle. Det kan være opplysninger om omgangskrets, miljø eller lignende som barnet har tilknytning til eller som på annen måte kan være av betydning for å finne vedkommende, det kan være opplysninger om det er grunn til bekymring for barnet (depresjon, suicidalfare, rusproblematikk etc), det kan være opplysninger om historikk på vedkommende i forhold til tidligere rømming, det kan være opplysninger om vedkommende kan bringes tilbake mot sin vilje (plasseringsgrunnlaget) og det kan gå på uklarhet i hva slags bistand det er behov for mv. Noen ganger har vi rett og slett hatt inntrykk av at institusjonen selv ikke føler noe ansvar for å forsøke å finne vedkommende, men varsler politiet for at vi skal overta "ansvaret". Vi mener derfor bla at det bør lages en mal for institusjonene om hva slags opplysninger som bør være med i meldingen og som gir notoritet. Politiet må gjøres bedre i stand til å skille ut tilfeller hvor liv og helse kan være truet."

Avslutningsvis vil vi vise til forslag fra Agder politidistrikt om endring av navn på rettighetsforskriften. Politiet foreslår å endre navnet til omsorgsforskriften. Begrunnelsen for forslaget er følgende:

"Hovedformålet med barnevernloven og forskriftene som gjelder barneverninstitusjoner slik den fremstår i høringsnotatet, er å legge til rette for en god og formålstjenelig omsorg og behandling under oppholdet i institusjonen, samtidig som beboernes rettsikkerhet ivaretas.

God og formålstjenelig omsorg handler om trygge og forutsigbare rammer, at beboeren får vern og beskyttelse, tydelig grenser også i form av tvang der dette er til barnets beste, klare rettigheter, riktige behandlingsprogrammer som er skreddersydd barnets hjelpebehov og at barnet knyttes til ansatte de føler utgjør en forskjell for dem.”

Politimesteren i Agder mener også at det i forbindelse med tilsyn bør stilles krav om at dette skal avholdes til ulike tider av døgnet og at ungdom ved uanmeldte besøk fra tilsynsmyndigheten skal gis anledning til å formidle sin mening.

Avslutningsvis fremholder politimesteren i Agder at forskriften bør være tydelig på at ansatte og beboere skal kunne anmelde overgrep begått mot dem selv av andre beboere. Endelig tar politimesteren til orde for at det bør fremgå av forskriften at det er et lederansvar å ivareta ansatte og beboere som ønsker å anmelde overgrep begått av andre beboere. Politidirektoratet slutter seg til dette.

Med hilsen

Vidar Refvik
ass. politidirektør

Steinar Tålgø
seksjonssjef

Saksbehandler:
Erna Gjesvold
Tlf: 23 36 42 28

Kopi
Politimesteren i Agder
Politimesteren i Troms